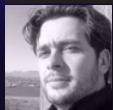

TÁ ÓTTIN SETIR DAGS- SKRÁNNNA

HEKSIR, REYÐIR KOMMUNISTAR OG »MORALSKT FORFALL« ERU BERT NÖKUR DÖMIR UM TAÐ, IÐ HEVUR FINGIÐ STØÐU SUM SAMFELAGSHÓTTAN ÍGJØGNUM SØGUNA. MEN JÚST HVAT GERST EIN HÓTTAN ÍMÓTI SOSIALA FELAGSKAPINUM, FRAMMUM OKKURT ANNAÐ, ER OFTA EIN SPURNINGUR UM VALD OG UM HVØR RÓPAR HARÐAST

ÓTTI

Janus av Ryggi
post@sosialurin.fo

Hóttanir eru objektivar støddir, ikki so? Annaðhvørt er okkurt ella onkur ein verulig hóttan, ella er talan um fyrigyklan. Men veruleikin er helst meiri politiskt litaður enn flestu okkara vilja ásanna. Í fleiri áratíggjur livdi vesturheimurin við »reyðu hóttanini« frá Sovjetsamveldinum, hetta til hóttanin bráðliga var horvin, hóast objektivá hóttanin – hópoyðingarvápnini – ikki hvurvur. Og halda vit fast við stórpólitikk eina løtu, so stendur Irak kríggið eftir sum søguligt dømi uppá, at væl ber til at manipulera við trygdarkensluni hjá eini heilari tjóð við vanlukkuligum avleiðingum. Eina løtu var Saddam ein hóttan ímóti heimsfriðinum og okkum øllum, men løtu seinni var alt ein misskiljing. »War on terror« var altíð ivasamt, munnu tey flestu eftir hondini vera samd um.

Men ótti er eitt effektivt politiskt vápn, tá politiskir aktørar skulu tryggja sær vald. Tað verið seg lond, politiskir flokkar ella einstaklingar. Men okkum nýtist ikki at leita eftir heimspolitiskum hóttanum, fyri

at skilja hvussu spælið fer fram. Politiskur retorikkur er sum heild ofta eyðkendur av royndum at mála alternativu sum vissuligan undirgang. Klassiska dømi úr føroyskum politikki er samband vs. loysing kjakið.

Loysa vit, verður vissuliga búskaparskrædl og ræðulig armóð í gerandisdegi føroyinga, hevur søguligi boðskapurin verið hjá sambandsvonginum. Sambandsvongurin livir av at prædika um tryggleika, eins og trygg-

ingarfeløg liva av framtíðaróttanum hjá kundanum. Men loysingarsíðan ger sær eisini dælt av óttanum, tí har verður ávarað um, at ansa vit ikki eftir hvørjum stjórnskipanarligum komma, er vandi fyri, at vit avreiða okkara tjóðskaparfrælsið í allar ævir. Okkara dagliga breyð og grundleggjandi frælsið standa sostatt altíð bæði uppá spæl, skulu vit taka klassiska loysing vs. samband retorikkinn í álvara.

Ikki bangin fyri rúmdarsteinum?

Men at eitthvørt fær støðu sum váði fyri okkara eksistentiellu trygd, frammum okkurt annað, hevur leingi upptikið eygleiðarar. Men heldur enn at spyrja, hvørt okkurt nú veruliga er ein hóttan, ber til at spyrja hvussu okkurt kemur á samfelagsligu dagsskránnu sum ein hóttan mótevís felagskapinum? Og hví okkurt frammum annað?

Samfelagsgranskarin Barry Buzan frá London School of Economics hevur lýst gátuna við at spyrja, hví óttin fyri at stórir rúmdarsteinar raka jørðina, ikki hevur fingið somu støðu á trygdardagsskránni sum nógv onnur trygdarmál? Hví taka heimsins leiðarar ikki stig til at menna eina felags tilbúgvingarætlan at fyrbyggja heimsins undirgangi? Orsøkin er ikki, at eingir seriosir granskarar eru sum tilmæla einari tilbúgvingarætlan á økinum.

Vit vita til dømis, at rúmdarsteinar regluliga ferðast tætt við jørðina. Harumframt hava vit tøkni-frøðina til at menna eina verju á økinum. Við øðrum orðum eru objektivu trygdar-atlitini til staðar fyri, at menna ein heimspolitikk á økinum, eins tey eru tá tað snýr seg um hóttandi veðurlags-broytingarnar. Men rúmdarsteinar sleppa ikki at vera partur av heimspolitisku trygdardagsskránni. Ikki enn í hvussu er.

Dømi verður brúkt til at lýsa júst, hvussu tilvildarligt úrvaldar »stórar hóttanir« eru hóast alt. Við øðrum orðum skal nógv meiri til, fyri at einhvør hóttan skal fáa serstöðu sum eksistentiell hóttan í kollektivu tilvitanini. Sjálvur hevur Barry Buzan vígt stóran part av sínum lívið sum granskara til at kanna »trygdargerð« – ella hvussu okkurt verður góðtikið í einum samfelag sum ein stór hóttan, frammum okkurt annað.

Og sambært honum er frymilin at skapa kollektivan ótta hesin: At eitthvørt verður sætt sum ein eksistentiell hóttan mótevís onkrum, sum fyri tey flestu í einum samfelag er heilagt. Tað vil elva til eina kenslu av, at tað hevur stóran skund at seta trygdartiltøk í verk fyri at bjarga tí heilaga, sum nú stendur uppá spæl.

Ótti er effektivur, tí at trygdarátøk kunnu rættvísgera so nógv. Betri fyrivarin enn eftirsnarin, er ráðandi normur í modernaða samfelagnum